

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 2ας Δεκεμβρίου 1997 *

Στην υπόθεση C-336/94,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Sozialgericht Hamburg (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Ευθαλίας Δαφέκη

και

Landesversicherungsanstalt Württemberg,

η έκδοση προδικαστικής απόφασεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 48 και 51 της Συνθήκης ΕΚ σε σχέση με ορισμένες γερμανικές διατάξεις που προσδίδουν διαφορετική αποδεικτική ισχύ στα πιστοποιητικά προσωπικής καταστάσεως, αναλόγως του αν είναι γερμανικά ή αλλοδαπά,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους H. Ragnemalm, πρόεδρο του τέταρτου και του έκτου τμήματος και προεδρεύοντα, G.F. Mancini, J.C. Moitinho de Almeida, J. L. Murray, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann (εισηγητή) και L. Σερόν, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: A. La Pergola
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Ε. Δαφέκη, εκπροσωπούμενη από τον Ιωάννη Σ. Πολίτη, δικηγόρο Αθήνας,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Ernst Röder, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, και Bernd Klocke, Oberregierungsrat στο ίδιο υπουργείο,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Παναγιώτη Καμαρινέα, νομικό σύμβουλο του κράτους, την Κυριακή Γρηγορίου, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και την Ιωάννα Γαλάνη-Μαραγκουδάκη, βοηθό ειδικό νομικό σύμβουλο στην ειδική νομική υπηρεσία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Jörn Sack, νομικό σύμβουλο,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Ε. Δαφέκη, εκπροσωπούμενης από τον Ιωάννη Σ. Πολίτη, του Landesversicherungsanstalt Württemberg, εκπροσωπούμενου από τον Eberhard Graner, Regierungsdirektor, της Γερμανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τη Sabine Maaß, Regierungsrätin zur Anstellung στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, της Ελληνικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον Φωκίωνα Γεωργακόπουλο, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και την Ιωάννα Γαλάνη-Μαραγκουδάκη, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον Jörn Sack, κατά τη συνεδρίαση της 22ας Οκτωβρίου 1996,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 3ης Δεκεμβρίου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 12ης Σεπτεμβρίου 1994, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Δεκεμβρίου 1994, το Sozialgericht Hamburg (Γερμανία) υπέβαλε στο Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 48 και 51 της Συνθήκης ΕΚ σε σχέση με ορισμένες γερμανικές διατάξεις που προσδίδουν διαφορετική αποδεικτική ισχύ στα πιστοποιητικά προσωπικής καταστάσεως, αναλόγως του αν είναι γερμανικά ή αλλοδαπά.
- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε κατά την εκδίκαση διαφοράς μεταξύ της Ε. Δαφέκη και ενός γερμανικού ταμείου συντάξεων, του Landesversicherungsanstalt Württemberg (στο εξής: ταμείο συντάξεων).
- 3 Η Ε. Δαφέκη γεννήθηκε στην Ελλάδα και έχει την ελληνική ιθαγένεια. Εργάζεται στη Γερμανία από τον Μάιο 1966. Στα επίσημα έγγραφα περί της προσωπικής της καταστάσεως αναγραφόταν ως ημερομηνία γεννήσεώς της η 3η Δεκεμβρίου 1933. Με απόφαση της 4ης Απριλίου 1986, το Μονομελές Πρωτοδικείο Τρικάλων διόρθωσε την ημερομηνία αυτή, κατά την ειδική διαδικασία η οποία εφαρμόζεται σε περίπτωση που τα αρχεία και τα βιβλία του ληξιαρχείου έχουν καταστραφεί. Από τα ληξιαρχικά βιβλία και τα έγγραφα προσωπικής καταστάσεως της Ε. Δαφέκη προκύπτει πλέον ότι ημερομηνία γεννήσεώς της είναι η 20ή Φεβρουαρίου 1929. Συνακολούθως χορηγήθηκε στην ενδιαφερόμενη νέα ληξιαρχική πράξη γεννήσεως.
- 4 Στις 19 Δεκεμβρίου 1988 η Δαφέκη ζήτησε από το ταμείο συντάξεων να της χορηγήσει την πρόωρη σύνταξη γήρατος που προβλέπεται για τις γυναίκες που έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους. Προς τούτο προσκόμισε αρχικά τη νέα ληξιαρχική πράξη γεννήσεως που είχε εκδοθεί από τις

αρμόδιες ελληνικές αρχές και στη συνέχεια, όταν της το ζήτησε το ταμείο συντάξεων, τη διορθωτική δικαστική απόφαση. Μολονότι η ενδιαφερόμενη πληρούσε όλες τις άλλες προϋποθέσεις για τη χορήγηση της εν λόγω συντάξεως, το ταμείο συντάξεων απέρριψε την αίτησή της, βασιζόμενο στην πριν από τη διόρθωση ημερομηνία γεννήσεώς της. Η Ε. Δαφέκη, κατόπιν της απορρίψεως της διοικητικής προσφυγής της κατά της ανωτέρω αποφάσεως του ταμείου συντάξεων, άσκησε προσφυγή ενώπιον του Sozialgericht Hamburg.

5 Το άρθρο 66 του Personenstandsgesetz (γερμανικού νόμου περί της προσωπικής καταστάσεως) ορίζει ότι τα έγγραφα που αφορούν την προσωπική κατάσταση των ατόμων έχουν την ίδια αποδεικτική ισχύ με τα ληξιαρχικά βιβλία· κατά το άρθρο 60, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου, τα ληξιαρχικά αυτά βιβλία αποδεικνύουν κατ' αρχήν, εφόσον τηρούνται νομότυπα, τη σύναψη γάμου, τις γεννήσεις και τα συναφή στοιχεία. Επιτρέπεται πάντως η απόδειξη της ανακρίβειάς τους. Κατά τη νομολογία του Bundessozialgericht και την κρατούσα στη θεωρία άποψη, το άρθρο 66 του Personenstandsgesetz ισχύει μόνο για τα γερμανικά έγγραφα και όχι για τα αλλοδαπά, περιλαμβανομένων και των εγγράφων που αφορούν μεταγενέστερες διορθώσεις. Κατά συνέπεια, όταν το πιστοποιητικό έχει εκδοθεί σε άλλη χώρα, δεν ισχύει το τεκμήριο ότι τα αναγραφόμενα στοιχεία είναι ακριβή, οπότε το γερμανικό δικαστήριο ενώπιον του οποίου υποβάλλεται προβαίνει στην εξέτασή του σύμφωνα με τον κανόνα περί ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων. Κατά την εξέταση αυτή το γερμανικό δικαστήριο πρέπει, μεταξύ άλλων, να λάβει υπόψη τον νομολογιακώς διαμορφωθέντα κανόνα ότι, σε περίπτωση αντιφάσεως μεταξύ διαφόρων διαδοχικών πιστοποιητικών, γίνεται κατά τεκμήριο δεκτό ότι, εφόσον δεν υπάρχουν άλλα επαρκή αποδεικτικά στοιχεία, υπερισχύει κατά κανόνα το πιστοποιητικό που είναι χρονικώς εγγύτερο προς το αποδεικτέο γεγονός, επομένως στην προκειμένη υπόθεση πρέπει να επικρατήσει η πρώτη ληξιαρχική πράξη γεννήσεως.

6 Το Sozialgericht Hamburg ερωτά αν η εφαρμογή του κανόνα περί ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων επί της αποδεικτικής ισχύος των πιστοποιητικών προσωπικής καταστάσεως συνιστά έμμεση διάκριση λόγω ιθαγένειας και επομένως είναι ασυμβίβαστη με το κοινοτικό δίκαιο, και συγκεκριμένα με τα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης. Πράγματι, αν η Ε. Δαφέκη είχε προσκομίσει γερμανικές ληξιαρχικές πράξεις, η διορθωμένη ημερομηνία γεννήσεώς της θα είχε γίνει αυτομάτως δεκτή.

- 7 Το Sozialgericht Hamburg αποφάσισε συνεπώς να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

«Υποχρεώνει το κοινοτικό δίκαιο τους γερμανικούς ασφαλιστικούς φορείς και τα γερμανικά δικαστήρια να δέχονται ως δεσμευτικά, στις διαδικασίες τις σχετικές με αξιώσεις χορηγήσεως παροχών από φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως, τα αλλοδαπά πιστοποιητικά προσωπικής καταστάσεως και τις αποφάσεις των αλλοδαπών δικαστηρίων που πιστοποιούν ή διορθώνουν στοιχεία προσωπικής καταστάσεως;»

- 8 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, κατά το άρθρο 48 της Συνθήκης, οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως και τα δικαστήρια των κρατών μελών, όταν πρόκειται για διαδικασία σχετική με αξίωση χορηγήσεως παροχών σε διακινούμενο εργαζόμενο που έχει ιθαγένεια κράτους μέλους, δεσμεύονται από τα πιστοποιητικά προσωπικής καταστάσεως και τις παρεμφερείς πράξεις που έχουν εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους.
- 9 Κατ' αρχάς επιβάλλεται να υπενθυμιστεί ότι, κατά το άρθρο 48, παράγραφος 2, της Συνθήκης, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων συνεπάγεται την κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγένειας μεταξύ των εργαζομένων των κρατών μελών, όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας.
- 10 Η περίπτωση της Ε. Δαφέκη, υπηκόου κράτους μέλους που εργάστηκε ως μισθωτή σε άλλο κράτος μέλος, στο οποίο ζητεί να της χορηγηθεί σύνταξη γήρατος κατόπιν ακριβώς της ασκήσεως αυτής της επαγγελματικής της δραστηριότητας, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ανωτέρω διατάξεως.
- 11 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι οι εργαζόμενοι, για να μπορούν να επικαλούνται τα δικαιώματα επί παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως τα οποία γεννώνται υπέρ αυτών λόγω της ασκήσεως του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, το οποίο εγγυάται η Συνθήκη, πρέπει οπωσδήποτε να αποδεικνύουν ορισμένα στοιχεία τα οποία είναι καταχωρισμένα στα ληξιαρχικά βιβλία.

- 12 Από τις γερμανικές όμως διατάξεις, όπως παρατίθενται από το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει ότι η αποδεικτική ισχύς που προσδίδεται βάσει των διατάξεων αυτών στα πιστοποιητικά προσωπικής καταστάσεως που έχουν εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους είναι κατώτερη από την αποδεικτική ισχύ που προσδίδεται στα πιστοποιητικά που εκδίδουν οι γερμανικές αρχές.
- 13 Επομένως, διαπιστώνεται ότι η ρύθμιση αυτή, μολονότι εφαρμόζεται ανεξάρτητα από την ιθαγένεια του εργαζομένου, αποβαίνει στην πράξη σε βάρος των εργαζομένων που έχουν την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους.
- 14 Η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται πάντως ότι υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη νομοθεσία περί τηρήσεως ληξιαρχικών βιβλίων και περί τροποποιήσεώς τους, διότι οι πραγματικές καταστάσεις και οι νομικοί λόγοι στους οποίους στηρίζεται η επιλογή του νομοθέτη διαφέρουν από τη μία χώρα στην άλλη. Ειδικότερα, οι κανόνες περί αποδεικτικής ισχύος δεν είναι οι ίδιοι αφενός στην Ελληνική Δημοκρατία και αφετέρου στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα η διόρθωση της ημερομηνίας γεννήσεως με απόφαση μονομελούς δικαστηρίου, για την έκδοση της οποίας αρκεί η κατάθεση δύο μαρτύρων, δεν είναι σπάνια. Χρήση της δυνατότητας αυτής έχουν κάνει πολλοί διακινούμενοι εργαζόμενοι ελληνικής ιθαγένειας. Ο αρμόδιος γερμανικός φορέας κοινωνικής ασφαλίσεως έχει διαπιστώσει σε εκατοντάδες περιπτώσεων ότι η ημερομηνία γεννήσεως που δηλώνεται κατά την έναρξη της επαγγελματικής δραστηριότητας διαφέρει σημαντικά από την ημερομηνία που δηλώνεται κατά την υποβολή της αιτήσεως χορηγήσεως συντάξεως. Η εν λόγω διόρθωση γίνεται κατά κανόνα υπέρ του εργαζομένου.
- 15 Η Επιτροπή τονίζει επίσης ότι τα σχετικά με την προσωπική κατάσταση ζητήματα διαφέρουν σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, καθόσον το σύστημα κάθε κράτους έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από διάφορα πολιτιστικά στοιχεία και ορισμένα εξωτερικά γεγονότα, όπως είναι οι πόλεμοι και οι παραχωρήσεις εδαφών. Κατά συνέπεια, είναι δύσκολο να γίνει κατ' αρχήν δεκτό ότι οι πραγματικές και νομικές καταστάσεις ταυτίζονται ή είναι

ισοδύναμες. Σε κοινοτικό επίπεδο, δεν έχει ληφθεί κανένα κοινό μέτρο. Εξάλλου, η Κοινότητα δεν έχει καμία γενική αρμοδιότητα να νομοθετεί σε σχέση με την προσωπική κατάσταση ή τα ζητήματα που ανάγονται στην αποδεικτική δύναμη των ληξιαρχικών πράξεων. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή φρονεί ότι η γερμανική πρακτική δεν αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο, κατά το παρόν στάδιο της εξέλιξής του.

- 16 Συναφώς, πρέπει να ληφθούν υπόψη, πρώτον, οι σημαντικές διαφορές που υφίστανται μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών ως προς τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες εκδόσεως αποφάσεως περί διορθώσεως της ημερομηνίας γεννήσεως και, δεύτερον, το γεγονός ότι επί του παρόντος τα κράτη μέλη ούτε έχουν προβεί σε εναρμόνιση του οικείου τομέα ούτε έχουν καθιερώσει σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισεως των εν λόγω αποφάσεων, ανάλογο προς το σύστημα που προβλέπεται για τις αποφάσεις που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7).
- 17 Η δυνατότητα δηλαδή επιτυχούς αμφισβητήσεως της ορθότητας ενός πιστοποιητικού γεννήσεως, όπως αυτό το οποίο αφορά η κύρια δίκη, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εφαρμοσθείσα διαδικασία και τις προϋποθέσεις που έπρεπε να πληρούνται για να διορθωθεί το πιστοποιητικό αυτό, οι οποίες ενδέχεται να διαφέρουν σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.
- 18 Κατά συνέπεια, το κοινοτικό δίκαιο δεν υποχρεώνει τις διοικητικές και δικαστικές αρχές ενός κράτους μέλους να θεωρούν ισοδύναμες τις μεταγενέστερες διορθώσεις των πιστοποιητικών προσωπικής καταστάσεως που έχουν επιφέρει οι αρμόδιες αρχές του κράτους αυτού και τις διορθώσεις που έχουν επιφέρει οι αρμόδιες αρχές άλλου κράτους μέλους.
- 19 Εντούτοις, πρέπει να τονιστεί ότι η άσκηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων δεν είναι δυνατή χωρίς την προσκόμιση εγγράφων σχετικών με την προσωπική κατάσταση των ατόμων, τα οποία εκδίδονται, κατά κανόνα, από το κράτος καταγωγής του εργαζομένου. Κατά συνέπεια, οι διοικητικές και δικαστικές αρχές ενός κράτους

μέλους δεσμεύονται από τα πιστοποιητικά προσωπικής καταστάσεως και τις συναφείς πράξεις που έχουν εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές των άλλων κρατών μελών, εκτός αν υπάρχουν συγκεκριμένες και σοβαρές ενδείξεις ότι το περιεχόμενό τους στην υπό εξέταση ατομική περίπτωση είναι ανακριβές.

- 20 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο εθνικός κανόνας που καθιερώνει το γενικό και αφηρημένο κριτήριο ότι, σε περίπτωση αντιφάσεως μεταξύ διαφόρων διαδοχικών εγγράφων, υπερισχύει, εφόσον δεν υπάρχουν άλλα επαρκή αποδεικτικά στοιχεία, το έγγραφο που είναι χρονολογικά εγγύτερο προς το αποδεικτέο γεγονός δεν μπορεί να αποτελέσει δικαιολογητικό λόγο για την προβολή της αρνήσεως να ληφθεί υπόψη η διόρθωση την οποία έχει επιφέρει δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.
- 21 Συνεπώς, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, όταν πρόκειται για διαδικασία σχετική με αξίωση χορηγήσεως παροχών σε διακινούμενο εργαζόμενο που έχει ιθαγένεια κράτους μέλους, οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως και τα δικαστήρια των κρατών μελών δεσμεύονται από τα πιστοποιητικά προσωπικής καταστάσεως και τις συναφείς πράξεις που έχουν εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές των άλλων κρατών μελών, εκτός αν υπάρχουν συγκεκριμένες και σοβαρές ενδείξεις ότι το περιεχόμενό τους στην υπό εξέταση ατομική περίπτωση είναι ανακριβές.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 22 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική και η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπιτος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 12ης Σεπτεμβρίου 1994 το Sozialgericht Hamburg, αποφαινεται:

Όταν πρόκειται για διαδικασία σχετική με αξίωση χορηγήσεως παροχών σε διακινούμενο εργαζόμενο που έχει ιθαγένεια κράτους μέλους, οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς κοινωνικής ασφαλίσεως και τα δικαστήρια των κρατών μελών δεσμεύονται από τα πιστοποιητικά προσωπικής καταστάσεως και τις συναφείς πράξεις που έχουν εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές των άλλων κρατών μελών, εκτός αν υπάρχουν συγκεκριμένες και σοβαρές ενδείξεις ότι το περιεχόμενό τους στην υπό εξέταση ατομική περίπτωση είναι ανακριβές.

Ragnemalm

Mancini

Moitinho de Almeida

Murray

Edward

Puissochet

Hirsch

Jann

Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 2 Δεκεμβρίου 1997.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias